

## 5.4. BERDINDU ZERBITZUA: OINARRI TEORIKOA

Lesbiana, Gay, Transexual, Bisexual eta Intersexualen (LGTBI) kolektiboaren eta haien ingurunearen errealitateak ez dira unibokoak, izaera duala baitute: alde batetik, gizartearen eta politikaren arloan onarpen-maila gero eta handiagoa da etengabe eta, bestetik, aniztasunak eta sexualitateak garatzeko eremu mugatzaile eta, zenbait kasutan, negatiboak daude, askatasunari eta duintasunari dagokienez.

Gizartean aurreiritzi negatiboa izan badagoela ikus daiteke, gizartearen arlo askotan egoera eta jarrera LGTBIfobikoak gertatzen direlako. Horrela, bada, eraso fisikoak, irainak, mehatxuak eta diskriminazio-egoerak gertatzen dira oraindik ere hainbat esparrutan, eta horiek guztiak desagerrarazteko ez ezik, biktimek kasu askotan izaten duten babesgabezia-eta isolamendu-sentsazioa saihesteko ere erantzun bat eman beharra dago. 2014. urtean, Berdindu zerbitzuan 20 salaketa jaso genituen Lesbiana, Gay, Transexual eta Bisexualek egindakoak, erasoren bat, diskriminazioa eta/edo gaitzespena jasan zutelako haien sexu-orientazioaren edo haien sexu- eta/edo genero-nortasunaren eraginez.

Trans kolektiboa eta, bereziki, pertsona transexualak dira kaltetuenak eta, zentzu subjektibo eta objektiboan hartuta, eskubide gehien urratu zaizkienak. Gizartearen onespenerik eza hizkuntza (oraindik ere) sexistaren bitartez, haien errealitateetik oso urrun dagoen hizkuntzaren bitartez gauzatzen da; bestalde, gizartearen errealitatearekin bat datorren erreferentzia legítimo eta errespetaturik ere ez dago, eta faktore horien guztien ondorioz, transexualitatea gaixotasun mentaltzat jotzen da oraindik ere gizartean, OMEaren katalogoan halakotzat agertzen baita.

Horregatik, transexualitatea gaixotasun mentalen zerrendatik kentzeko aldarrikatzen du Berdinduk eta, hortaz, transexualitatearen despatologizazioaren alde eta sexu- eta/edo genero-nortasunaren askatasunaren alde egiten du modu aktiboan.

Gizartean eta esparru juridikoan aurrerapauso ikusgarriak egin dira: Izatezko bikoteak, 14/2012 Legea, Gobernu-programa, Lan-plana, Transexualen dokumentazio administratiboari buruzko Dekretua (abenduaren 22ko 234/2015). Halaber, transexualitatearen despatologizazioan ere aurrera egin da; esaterako, Eusko Legebiltzarrak, 2010. urteko irailaren 30ean hartutako akordioan OMEari ekintzak egiteko eskatu zitzaion, transexualitatea gaixotasun mentaltzat jotzeari uzteko. Horixe da Berdindu zerbitzu publikoaren lan-esparrua. Bereiziki aipatzeko modukoak dira honako hauek:

“Eusko Jaurlaritzaren Programa”, 2012-2016.

“... 1.26 arloa. Berdintasun-politikak...”

“... 1.26.5 helburua. Aniztasun txertatsu-sexualerako errespetua...”

“...1. ekimena. Lesbiana, gay, transexual eta bisexualen elkarteak eta kolektiboak indartzea, diru-laguntzetarako lanabes eta tresnak berrikusiz, agenteak espezializatuz eta proposamenen osagarritasuna sustatuz...”

“...2. ekimena. Pertsonala afektibitate- eta sexu-aniztasunaren eta genero-identitatearen kudeaketan prestatzea...”

“...3. ekimena. Afektibitate- eta sexu-aniztasunaren eta genero-identitatearen gaineko Aholku Batzorde bat eratzea, erakundeen arteko koordinazioa hobetzeko eta politikak adosteko...”

“...4. ekimena. Orientazio sexual eta genero-identitatea arrazoiengatik diskriminazioari aurre egiteko 2011-2013 Lan-Plana ebaluatzea eta sexu- eta afektibotasun-dibertsitateari buruzko jakintzaren garapena bultzatzea...”

**“14/2012 Legea, transexualak genero-identitateagatik ez baztertzeari eta haien eskubideak aitortzeari buruzkoa”**

“...Lege honek helburu du transexualei, transexual izateagatik edo izate horrek sortzen dien egoera pertsonal zein sozialagatik, legedian oraindik ere eragiten zaizkien bereizketa mota guztiak gainditzera bidean laguntzea eta aurreratzea, eta, horrekin batera, Konstituzioan aipatzen diren zenbait printzipioren arau-garapena hobetzea, alegia, diskriminaziorik eza, nortasunaren garapen askea eta pertsonaren, familiaren eta taldearen babes sozial, ekonomiko eta juridikoa jasotzen dituzten printzipioen arau-garapena hobetzea, horretarako aplikatzekoa den araudia gizarteak bizi duen garai historiakoari egokituz...”

Lege horrek pertsona transexualen kolektibo osoa biltzen du, adingabeak eta etorkinak barnean hartuta; gainera, pertsona transexualen bizitzaren esparru guztiak ere hartzen ditu barnean: osasunaren, eskolaren, lanaren, gizartearen esparruak, esparru juridikoa...; bestalde, pertsonaren nortasunarekin bat datorren dokumentazio administrazioa hasiera-hasieratik emateko ezarri zuen, eta gertaera historikoa izan zen hori, EAE aintzindari eta erreferente bihurtu baitzen mundu osoan, gai horri dagokionez.

**“2011-2013ko lan-plana, Eusko Jaurlaritzak sexu-orientazioarengatiko eta genero-identitatearengatiko diskriminazioaren aurka eta berdintasunaren alde abian jarritakoa”**

“...2011-2013 aldian sexu-orientazioarengatiko eta genero-identitatearengatiko berdintasunaren aldeko eta diskriminazioaren aurkako politikei heltzeko, lan-plan honek lehentasunez jarduteko 5 eremu ezarri ditu...”

“...Osasuna eta sanitatea, Hezkuntza, Enplegua eta lan-merkatua, Talde kalteberak eta Sentsibilizazioa...”

“...5 eremu horien barnean hartzen dira gure gizartearen lesbiana, gay, bisexual eta transexualen premia larrienak. Eusko Jaurlaritzak eta LGBT taldeek antzeman dituzte premia horiek guztiak...”

**“234/2015 Dekretua, abenduaren 2koa, transexualen dokumentazio administratiboari buruzkoa”**

“...Dekretu honen xedea da transexualek, Erregistro Zibilean sexuari buruzko aipamena aldatzen duten arte, edo Euskal Autonomia Erkidegoan bizi diren etorkin transexualen

---

kasuan, jatorrizko herrialdean erregistro-aldaketa egin ahal izan arte, eduki ahal izango duten dokumentazio administratiboa arautzea...”

“Gurutzetako Ospitalean Genero Nortasunaren Nahasteetako Unitatea sortzea eta abiaraztea”, 2009. Osakidetza.

“...EAE osorako erreferentziako genero-nortasunaren nahasteetako unitatea da. EAEko hiru hiriburuetako lehen mailako asistentzia-zentroetatik bideratutako erabiltzaileei arreta, informazioa eta aholkularitza ematen die. ...”

Izan ere, lehen esan dugunez, azken urteotan aurrerapauso handiak egin direla ukaezina da, baina ukaezina da, halaber, gizarte-berdintasuna eta aukera-berdintasuna ez direla oraindik errealitate, inondik inora ere. Berdindu zerbitzuan jasotako eskaeren bitartez argi sumatzen da hori, eskaera horien arabera, jende askok arazo larriak izaten ditu egun oraindik ere sexualitatea naturaltasunez bizitzeko. Besteak beste, ezjakintasuna, erreferenterik eza, aurreiritziak, irizpide moral zaharkituak... dira egoera betikotzen duten osagaiak.

Sare defizitario konplexu hori esparru askoz eratuta dago: LGTBI adingabeak, transexualitatea, familia homoparentala, LGTBI adinekoak, GIBa dutenak, emakume lesbianak... eta azterlan asko ere egin dira hori guztia egiaztatzeko. Hona hemen horietako zenbait:

“Aniztasun afektibo-sexualaren aurreko jarrerak ikasgeletan”, 2014. GUZTIOK/GEHITU

“... Jokabide homofoboek bere horretan irauten dute (“Irainak”, “Gaizki esaka aritzea”, “Zurumurrak”, “Eraso fisikoak”...), eta gazteen % 27k aitortzen dute horrelakoak egin izan dituztela / Kanpo-oihartzun eta presentzia-indize zabala dute horrelakoek (beren asmo, hartzaile eta kontzientzia maila alde batera utzirik) / Ez-arauzko sexu-orientabide eta sexu-nortasunen inguruan ideia multzo hierarkiko eta gutxiesgarri bat besteenganatzen da horren ondorioz / Desoreka dago sexu bereko nahiz desberdineko pertsonen arteko afektibitate-adierazpenen onarpen mailari dagokionez / Mutilen ia erdiek mutilen arteko afektibitate-adierazpenen aurrean deserosotasuna edo erabateko gaitzespena sentitzen dute / Horien heren batek deserosotasuna edo erabateko gaitzespena sentitzen dute ikaskide transexual edo gay baten aurrean / Ikastetxea ingurune ez-segurutzat hartzen dute gazteen erdiek gutxienez...”

“Discriminación por orientación sexual y/o identidad de género en España”, 2013. FELGT / COGAM

“...LGTB kolektiboko zenbait sektore bereziki kalteberak dira. Oro har, emakumeei dagokie egoerarik txarrena, baina transexualek eta GIBaz kutsatutakoek ere diskriminazioa pairatzeko arrisku larriko egoera bizi dute. Horregatik, administrazio publikoek neurri espezifikoak hartu beharko lituzkete pairatzen duten estigma murrizteko. Halaber, LGTB nerabe, gazte eta adinekoak ere bereziki aintzat hartu behar dira sexu-orientazioarengatik

---

edo genero-nortasunarengatik jasan ditzaketen diskriminazio mota guztien aurrean babestera bideratutako politika publikoak ezartzen direnean...”

#### “Informe juventud en España”, 2012. INJUVE

Gizarteak LGTB fenomeno nola ikusten duen adierazten du, eta gazteen eremuan LGTBfobiako eta diskriminazioko ezaugarri oso nabarmenei eusten zaiela berresten da, betiere hainbat modutan, egiturazko etsaitasunarekin hasi eta indarkeriarekin bukatu, irainarekin hasi eta barre egitearekin bukatu. Hori horrela izanik, gazteen % 77,4k irainak entzun izan ditu, eta % 18,1 kolpe eta bultzaden lekuko izan da. Sarri, txutxu-mutxuak, iseka umoretsua edo irainak ez dira jarrera LGTBfobotzat hartzen, eta beraz, haien eragin negatiboak erlatibizatu egiten dira.

#### “Arrisku-egoera berezietan dauden adingabeak”, 2011. ARARTEKOA

Ondorio nagusien artean honako hauek biltzen dira:

“...Pertsona homosexualekiko –eta transexualekiko– gutxiespen maila oso kezagarria da ikastetxeetako ikasleen artean. Horrek esan nahi du jarrera erasokorrak, estigmatizaziokoak edo gutxiespenekoak daudela joera homosexualeko edo nortasun transexualeko nerabe edo irakasleen aurka (eta hori hitzezko erasoak edo eraso fisikoak ez daudenean).”

“... Joera sexual ezberdineko gazteek haien duintasuna, eta [...] (oinarrizko) eskubidea babestuta izan dezaten baldintzak sortzen laguntzen duten politika publikoak gaitzea behar-beharrezkoa da.”

“...Beharrezkoa da indarkeria homofobikoa eta transfobikoa prebenitzeko protokoloak bultzatzea, eta arreta berezia jarri behar da irakasleen eta ikasleen trebakuntza eta heziketan...”

#### “EAEko nerabeak. Hurbilketa ahalduntzetik abiatuta”, 2009. EMAKUNDE

“... gure autonomia-erkidegoko nerabeek homosexualen arteko zenbait jardura “ezkutatzen” dutela erakusten du horrek”, eta mota honetako harremanak zertxobait ugariagoak dira mutilen artean (aurreko bi kategorien % 4) nesken artean baino, non ia % 1 “zure sexu bereko bikote egonkorra” aukera baita...”

#### “Emakume lesbianen ikusgaitasuna eta parte-hartzea Euskadin”, 2007. Inmaculada Mujika

“...Bizi dugun kultura androzentrikoak gauza asko ukatzen dizkie emakumeei, besteak beste sexualitatea eta sexualitate hori bete-betean bizitzeko gaitasuna; ondorioz, maiz mesprezatzen eta gutxiesten dira emakumeen sentimenduak, sentazioak eta haien sexualitatearen bizipena. Gizartean informazio ugari egon arren, asko baitira argitalpenak eta ikerketak, emakume askok, oraindik ere, ez dituzte beren sexualitatearen zenbait alor ezagutzen eta eutsi egiten diete tabuei, euren buruen kontra jardutea den arren, hori emakumeentzat sexua bigarren mailako zerbait delako aurreiritzia indartzea den arren, sexua plazerez bizitzea garrantzitsua izango ez balitz

---

bezala. Emakume lesbianek ere egoera hori pairatzen dute, eta horrek are zailagoa egiten du ikusgaitasuna...”

“Informe Vejez y orientación sexual”, 2004. Beatriz Gimeno

“Ohikoena izaten da nahiz eta helduaroaren zati handiena publikoki GLBT izanik bizi izan duen pertsona batek orain, egoitza batean bizi behar duelako, bere sexu-orientazioa, bere genero-nortasuna edo bere gorputza ezkutatzen ibili behar izatea, diskriminazioaren edo gehiegikerien aurrean kalteberatasun-egoerarik jasan behar ez izateko.”

Eta jarrai genezakeen, noski, baina ziurrenik ez da beharrezkoa izango. Adierazle horiek argi adierazten dute aurreiritzi horiek bere horretan dirautela eta horrek ziurgabetasuna, deserosotasuna, beldurra, gaitzespen bizia... eragiten du orientazio eta nortasun ez-norbatiboekiko. Bizipen afektibo horiek, zenbait kasutan, barneratutako ekintza negatibo bihurtzen dira. Maila afektiboan irausten duen sexu-aurreiritziaren ondarea da hori, sexu-, familia- eta genero-aniztasuna libreki adierazteari mugak jartzen dizkiona; beraz, horrek esan nahi du gizartean eta aukeretan berdintasuna arian-arian lortzeko oinarriak finkatzen jarraitu behar dela. Berdindu zerbitzu publikoa, berez, horren alde lan egiteko apustu sendoa da.